HÖGAKTUELLT

Personaltidning för HÖGSKOLAN I GÄVLE Nr 6, oktober 2005

Ingenjörslärare fick nya roller

På tre av HiG:s ingenjörsprogram läser studenterna nymera i projektform. Studentaktivt och problembaserat lärande har krävt en förändrad lärarroll. Därför städslade man de erfarna pedagogerna Christina Gustafsson och Åsa Morberg.

Sid. 6

Nya rutiner för uppsatslagring

När C- och D-uppsatserna vid HiG från nästa år publiceras och lagras digitalt sparar biblioteket inte bara fem årliga hyllmeter. Betydligt fler vinster väntas.

Sid. 4

Forskning gav otrevlig insikt

När Marie Bliding forskade om barns relationsskapande ställdes hon inför en otrevlig insikt. Kanske är uteslutning i form av mobbning ett resultat av inneslutning.

Sid. 10

HÖGSKOLAN I GÄVLE

HÖGSKOLAN
I GÄVLE

15:e årgången

Högaktuellt
Personaltidning för
Högskolan i Gävle
801 76 Gävle
Besöksadress:
Kungsbäcksvägen 47
Rum 61:311

www.hig.se/aktuellt/hogaktuellt/

Ansvarig utgivare:
Lars Söderberg
informationschef

Redaktör:
Ove Wall
e-post: owl@hig.se
026-64 89 17

Tryck:
Exakta AB
1 500 ex

Annonspriser:
3 000:-/kvartssida
6 000:-/halvsida
exkl moms

Nästa nummer:
v. 47
Manusstopp:
4 november
Debattstopp:
7 november

Red förbehåller sig rätten att korta insänt material. Det görs om möjligt i samråd med skribenten. Ange gärna källan vid citering.

Omslagsfoto:

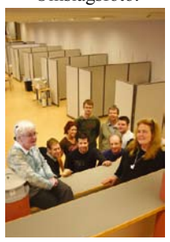

Jadwigahallen har bytt skepnad och anpassats till de tre ingenjörsprogrammens nya pedagogik. I förgrunden pedagogerna Christina Gustafsson och Åsa Morberg.

Fyra hundra nya platser

Efter flera år av stillastående innebär budgetpropositionen att vi under 2006 åter kommer in i en tillväxtfas med 400 nya platser. Dessbättre utlovas också en hygglig ersättning för dessa platser, det finns en liten men dock pott till kvalitetsförbättring och uppräkningen för ökade löne- och andra kostnader ligger på en nivå som förefaller rimlig.

Totalt innehåller budgetpropositionen 17 500 nya platser i landet. Flest, 1 625 platser, får Göteborgs universitet medan Högskolan i Gävle och flera andra mindre högskolor får 400 platser. Chalmers och KTH ligger lågt, vardera 100 platser. Till detta kommer för vår del 50 platser inom ramen för det så kallade Kustpaketet. De skall gå till utbildningar som leder till yrkeshögskoleexamina och lokaliseras till kustkommunerna. En hyfsad ersättning på 70 000 kronor per plats utlovas för de 400 platserna. Vi vet ännu inte exakt vilka krav och restriktioner (t ex hur många som skall ligga inom NT-området) som kommer att gälla. Det får vi veta först med regleringsbrevet i december.

Naturligtvis kommer det att innebära en stor ansträngning för oss att klara av denna ganska stora utvidgning av vårt utbildningsuppdrag. De 400 platserna för 2006 kommer vi – om inga drastiska ändringar sker i utbildningspolitiken – att få behålla men får troligen inga fler nya de närmaste åren. Vi får alltså planera med omsorg hur vi kan lägga ut platser på program respektive kurser under det kommande året.

På längre sikt kan man notera att Högskoleverket i sin årsrapport konstaterar att det kommer att finnas ett ökat behov – beräknat till 60 000 nybörjarplatser – i landet under de närmaste tio

Leif Svensson

åren. Detta beror på att årskullarna kommer att öka med cirka 30 procent framöver. Vi kan förmodligen förvänta en expansion även under denna period. Därefter – fram emot 2015 – kommer årskullarna snabbt att sjunka och högskolorna att utsättas för en period med minskande studentantal.

Hur går det med kvaliteten och blir det inte trångt på Högskolan på kuppen? Dessbättre är ju ersättningen för de nya platserna ganska hygglig, så det borde finnas utrymme också till en kvalitetsförbättring. Dessutom får vi också en liten tilldelning av kvalitetsförstärkande medel. Det rör sig om 2,9 Mkr som, till skillnad från föregående års kvalitetsmedel riktade helt mot HS-området, också får användas inom NT-området. När det gäller trängseln får vi observera att studentantalet på Campus inte ökat på flera år. Det är antalet studenter inom distansutbildningen som ökat. Dessutom innebär det nya biblioteket och frigörandet av lokaler i det gamla under 2006 möjligheter att komma ifrån en del av problemen med trängsel.

Positivt i budgetpropositionen är också att pris- och löneomräkningen för 2006 satts till 2,10 procent. Det bör ge förutsättningar för att någorlunda kunna täcka de ökade kostnaderna för löner och annat under 2006. Detta är ju något som det snålats in på under många år med urgröpta anslag som följd. Totalt sett ökar vårt grundutbildningsanslag från 336 Mkr till 376 Mkr från 2005 till 2006.

Om vi kan vara lite optimistiska beträffande grundutbildningen finns det inte några egentliga glädjeämnen på forskningssidan. Visserligen får vi det som utlovats i forskningspropositionen det vill säga 0,8 Mkr för 2006 (och utlovat 1, 6 Mkr för 2007, 2,6 Mkr för 2008) men samtidigt drar man 0.6 procent av våra samtliga forskningsanslag. Det innebär att vi får 66,7 Mkr till forskning under 2006 mot 64,9 Mkr för 2005 men häri ligger då också en tidigare beräknad neddragning för Belastningsskadecentrums del på 5,0 Mkr. Totalt sett får vi relativt mycket pengar jämfört med vad andra högskolor får till sin forskning.

Planeringen för att ta väl hand om de 400 eller 450 nya platserna är redan i full gång. Befintliga program får svälja en del av platserna. Starka marknadsföringsinsatser skall få fler studenter till våra högskoleingenjörsutbildningar – här hoppas vi mycket på att den projektbaserade utbildningen skall väcka intresse. Några nya utbildningsprogram kan förhoppningsvis starta förutom de som redan är planerade. Men huvuddelen av de nya platserna kommer att få tas av enskilda kurser för att under de följande åren gå över till en del till högre årskurser i programmen.

Öppet brev till disciplinnämnden

Under en C-uppsatsventilering i juni på avdelningen för Medie- och kommunikationsvetenskap uppdagades att författarna ordagrant skrivit av delar från en annan uppsats utan att ange källa. Den kopierade uppsatsen finns inte heller i referenslistan. Uppsatsen anmäldes till disciplinnämnden för misstanke om plagiat[1]. Inga åtgärder vidtogs gentemot författarna, medan däremot handledare och examinator uppmanades se över instruktionerna.

"Öppet brev till ordförande i disciplinnämnden, (vid tiden) t f rektor Gabriella Åhmansson:

Den uppsats som granskats var enligt våra omdömen otvetydigt ett fall för åtgärd. Stora delar av uppsatsen var en avskrift från en annan uppsats som lades fram 2002. Den fanns emellertid inte med i källförteckningen. I bästa fall väntade vi oss en varning, muntlig eller skriftlig. Nämnden valde att helt fria eftersom "något uppsåt inte kan bevisas".

Bekymmersamt

Syftet med detta brev är inte att yrka på att studenterna i fråga bör fällas. Att de går fria är gott och väl. Vad vi däremot finner mer bekymmersamt är disciplinnämndes försåtliga antydningar om att vi lärare inte varit tydliga nog i våra instruktioner[2] och kan inte förlika oss med "att det är en fråga om pedagogiska problem". Sedan mitten av 1990-talet skrivs det C-uppsatser i MKV med de pedagogiska metoder vi använder. Ärendet som togs upp i nämnden är ett undantag och det första som vi överlämnat till nämnden för granskning. De bägge studenternas kurskamrater har inte haft några svårigheter att förstå de instruktioner vi givit. Är det i dessa fall lärare eller studenterna som tagit sitt ansvar och fullgjort sina uppgifter/studier?

Lärarna ifrågasattes

Hur man än väljer att se på saken, kan man fråga sig var gränserna mellan lärares och studenters ansvar går. Vi menar att studenters misslyckande och/eller misstag inte utan vidare kan skjutas över på lärarna. Där tycks vi dock ha svagt stöd i disciplinnämnden. Om nämnden eventuellt hade problem med att fälla omdömen om studenterna, så förelåg i vart fall inte samma problem vad det gällde lärarna. Att lärarna brustit i instruktionerna var, som vi tolkade det, en slutsats som drogs per automatik. Lärarna (på hela avdelningen eftersom vi alla använder samma instruktioner) ifrågasattes, trots att studenterna faktiskt hade friats.

Möjlighet gavs inte

Skälet till att vi inte redovisade instruktionerna i detalj under nämndens sammanträde var att det var plagiatfrågan som skulle diskuteras. Möjligheten att inför nämnden utveckla våra metoder och våra arbetssätt gavs inte. Nämndens agerande har dock gjort klart för oss att det är lärare som ska disciplineras, inte studenter.

Överhängande risk

En annan aspekt av saken, som är ännu viktigare, är vilka signaler som skickas till såväl studenter som lärare. Nu har vi fått klart för oss att det är i sin ordning att ordagrant skriva av andras arbeten utan att uppge källa så länge uppsåt inte kan bevisas. (När kan det ske?) Vi har också fått klart för oss att vi som lärare bör tänka oss för innan vi anmäler misstanke om plagiat. Risken är överhängande att budbäraren åker dit!

Hur förklara?

Hur skall vi förklara nämndens beslut för de tio studenter som deltog i seminariet Gabriella Åhmansson?

Universitetsadjunkterna
Eva Ekstrand
(examinator)
Mathias Sylwan
(handledare)

Diarienummer 723-826/05

Fotnoter:

[1] I värsta fall kan plagiat medföra avstängning i max sex månader.

[2] Redan på B-kursen fick studenterna dessa instruktioner: http://mkf.hig.se/_v2/me_mkvc/05vt_schema_c2.shtml

I kurslitteraturen på C-kursen ingår Nyberg, Rainer. Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och Internet. Studentlitteratur 2000. 240 s. På C-kursen genomgicks dessutom uttryckligen hur man citerar tidigare forskning, andra C-uppsatser och pågående forskning. Se http://mkf.hig.se/_v2/me_mkvc/05vt_schema_c2.shtml."

Rektor svarar på brevet

(Då Gabriella Åhmansson avslutat sin tjänst som t. f. rektor och därmed ordförande i nämnden, har i stället ordinarie rektor bett att få svara på lärarnas öppna brev. Red)

Disciplinnämndsärenden skall handläggas på ett sätt som är så rättssäkert som möjligt för studenterna.

Bland bestämmelserna om disciplinnämndens verksamhet – de återfinns i Högskoleförordningens 10 kap – hittar man några som direkt siktar på rättssäkerheten. Ett exempel är att disciplinnämnden skall ha en lagfaren ledamot som skall vara eller har varit ordinarie domare. Vidare gäller – enligt Förvaltningslagens 22:a § – att ett beslut av disciplinnämnden kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Rätten att överklaga gäller den student som är föremål för beslut och ingen annan.

Disciplinnämnden skall i görligaste mån fungera som en domstol när det gäller att noga pröva frågan om uppsåt. Den lagfarne ledamoten är viktig för att nämnden skall kunna använda samma grunder och samma omsorg som i en allmän domstol vid sin bedömning. Råder den minsta tvekan om uppsåtet skall nämnden fria. Nämnden skall göra en egen och självständig prövning i varje enskilt fall och får inte ge avkall på studenternas rättssäkerhet för de anmälande lärarnas skull.

Att anmälande lärare kan känna sig förbigångna och till och med kränkta av ett beslut i disciplinnämnden är förståeligt men jag är övertygad om att tanken att studenternas rättssäkerhet måste prioriteras delas också av lärarna. Ett fruktbart förhållningssätt är att ta till sig den implicita kritik som onekligen ligger i att en anmäld student frias från misstanken om uppsåtligt plagiat och ställa sig följande två frågor: Behöver vi bättre rutiner för att informera studenterna om reglerna för hur citat skall användas i uppsatser? Behöver vi bättre dokumentation av att studenterna verkligen tagit del av dessa regler? Det skulle egentligen inte behöva bli någon tveksamhet i ärenden av denna typ.

Leif Svensson
rektor och ordförande
i disciplinnämnden

Biblioteket förnyar:

Digitaliserade uppsatser ger vinster

Ökad tillgänglighet, bättre sökbarhet, större enhetlighet, utrymmesbesparingar och färre arbetsinsatser. Det är vinsterna när biblioteket och institutionerna inför e-publisering av C- och D-uppsatser.

Ulla Nyberg och Egon Nilsson är bibliotekets ansvariga för införandet av elektronisk publicering av uppsatser. Omkring fem hyllmeter produceras varje år. Dessa ska dessutom hanteras av, oftast, flera personer. Något som i framtiden blir betydligt enklare.

Vid Högskolan i Gävle framställs C- och D-uppsatser, samt B-uppsatser av examenskaraktär, motsvarande omkring fem hyllmeter per år. Dessa förvaras dels på institutionernas kanslier, dels i biblioteket. Det kostar förutom utrymme också arbete.

Vinsterna många

Men nu ska detta förändras. Beslut finns om att införa elektronisk publicering och vinsterna med en sådan är många.

– Vi kommer att ansluta oss till DiVA, Digitala Vetenskapliga Arkivet, där femton lärosäten i landet ingår, berättar bibliotekarien Egon Nilsson som stått för det långa förarbetet inför kanslibeslutet som togs innan sommaren.

Internationell standard

Att lagra och publicera uppsatserna elektroniskt i DiVA enligt den internationella Open Archive Standarden, OAI, underlättar sökning via olika samsökningstjänster som till exempel Uppsök. Hittills har man ofta fått söka uppgifter separat i olika högskolors kataloger och även fått leta på institutionernas hemsidor.

– Det har med andra ord varit lätt att missa intressanta arbeten. Nu kommer vi att publicera materialet i fulltext och samtidigt öka både tillgänglighet och träffsäkerhet avsevärt.

Det hela går till så att studenten själv registrerar sin uppsats innan den läggs i en "buffert". Alla uppgifter kontrolleras därefter av handledare och andra ansvariga, innan den egentliga publiceringen sker. Då laddas uppsatsen till en server som finns vid Uppsala Universitet som driver databasen DiVA.

– Det här blir effektivare för både oss och institutionskanslierna och vi sparar mycket hyllutrymme. Dessutom får studenterna genom sin egen insats ”uppfostran” i att publicera sig, säger Egon Nilsson.

Ökar synligheten

Hans kollega Ulla Nyberg nämner i vinstsammanhanget ytterligare fördelar:

– En stor vinst är att vi blir synliga både nationellt och internationellt då vem som helst kan söka i databaserna. Det är bra för både högskolan och studenten i fråga.

Det finns plagieringsrisker med elektronisk publicering, men det är samtidigt betydligt lättare att finna och avslöja plagiat. Det kan ske mer eller mindre automatiskt via tjänster som Urkund eller GenuineText. Något beslut om inköp av dessa finns för närvarande inte.

Till en början har tre pilotämnesavdelningar anmält sig, företagsekonomi, datavetenskap och samhällsbyggnad. Lärarprogrammet har även visat intresse. Genom pilotförfarandet ska man kartlägga arbetsflöden med mera för en anpassning till rutinerna för DiVA.

Finansiering är ännu inte klar men enligt administrative chefen Olle Sköld ter det sig naturligt att frågan tas upp när budgetarbetet för kommande år startar, inom kort.

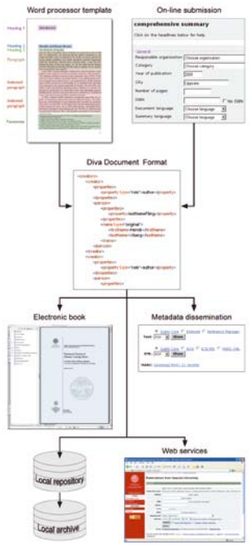

Flödesschema för hur den elektroniska publiceringen går till. Studenten matar in sin uppsats och all nödvändig information kring den i en mall. Sedan lägg det hela i en buffert där uppgifterna gås igenom av handledare och andra innan den läggs in i den internationellt sökbara databasen. Enkelt, enhetligt, säkert och effektivt.

Publikationslistor

Ytterligare en databas, OPUS, kommer att användas för heltäckande bibliografisk redovisning av alla vetenskapliga och populärvetenskapliga alster som publiceras av lärare och forskare vid HiG.

Från OPUS kan årliga publikationslistor tas ut för rapportering till Utbildningsdepartementet, Vetenskapsrådet och andra forskningsråd, för att på så sätt ligga till grund för utvärderingar och fördelning av forskaranslag.

Ove Wall

Stipendieutdelning:

100 000 kronor delades ut på en kvart

Från vänster Nordeas representant Staffan Thegel, Annika Strömberg, Jelena Zdravkovic, Susanne Stjernström samt Sandviks representant Björn Camitz. I Susannes bruna etui ligger en något mindre variant av check än de övrigas, men på samma belopp. Den manlige stipendiaten Anders Hast var förhindrad att delta vid utdelningen då han befann sig utomlands.

Vid stipendieutdelningen 10 oktober bytte ett hundra tusen kronor ägare inom loppet av femton minuter. Det var Nordeas Norrlandsstiftelse och Sandvik AB som besökte styrelserummet med sammanlagt fyra checkar.

Den bemärkta stipendiatskaran bestod av tre kvinnliga och en manlig mottagare.

Susanne Stjernström är inskriven vid Ekonomiska institutionen, avdelningen för industriell ekonomi och marknadsföring vid Linköpings universitet. Hennes forskning rör "samverkan mellan kund och leverantör i tillverkande industri, och förutsättningarna för ett ömsesidigt lärande i denna samverkan”. Den bärande idén är att samverkan mellan kund och leverantör är nödvändig för effektiv produktutveckling.

Susanne mottog Sandviks stipendium vilket även Andra Hast gjorde. Anders område är datorgrafiken. Han var genom utlandsvistelse förhindrad att delta vid utdelningen.

Redan sex artiklar

Nordeas Norrlandsstiftelses stipendier gick till Jelena Zdravkovic och Annika Strömberg.

Jelena Zdravkovic (Norrlandsstiftelsens stipendium) arbetar inom datorvetenskapen med ett forskningsprojekt kallat "Metodik för arkitekturmodellering och integration av affärsprocesshanteringssystem". Den bärande idén är att utveckla en generell modell för hantering av databaserade processer mellan organisationer, och att på basis av denna utveckla metoder som underlättar samverkan.

Området bedöms ha stor potential vad gäller framtida tillämpningar. Hon har fått inte mindre än sex artiklar godkända till internationella konferenser under två års tid och detta som ej ännu färdigutbildad forskare.

Annika Strömberg arbetar som adjunkt inom lärarlaget Ekonomistyrning sedan 1995. Hennes forskning bedrivs på uppdrag av Formas och har en "organisationsteoretisk förankring och är inriktad mot det samspel som krävs för att planera och fullfölja ett byggobjekt. Titeln är "Avvägning mellan det strukturerade och det improviserade". Annika har deltagit med egna bidrag vid NFF-konferensen i Reykjavik på Island. NFF står Nordisk Företagsekonomisk Förening.

Ove Wall

Problembaserat lärande:

Ingenjörslärare lärde ny pedagogik

I seminarieform har lärarna på de tre ingenjörsprogrammen anpassat sina kunskaper till den nya utbildningsformen. Samtalspartner och bollplank har de två disputerade pedagogerna lektor Åsa Morberg och gästprofessor Christina Gustafsson (längst bak) varit. Lärarna på programmen är från vänster Sören Hector, John Lindgren (skymd), Niklas Rotpfeffer, Bengt Östberg, Bo-Lennart Andersson, Lili André och Hans Sellén.

Vinsterna är många med den omdaning av ingenjörsprogrammen som startade denna höst. Med bistånd från erfarna lärare i pedagogik har ingenjörlärarna förberetts för uppgiften att undervisa studentaktivt i problembaserad form med större verklighetsanknytning än den traditionella.

– Det är klart att du kan fixa toaletten. Du är ju ingenjör...

Ulf Larsson, universitetsadjunkt i energi- och maskinteknik ger en bild ur verkligheten. De andra känner igen den. Att man nu råkar vara elektroningenjör gör för de flesta ingen skillnad när vattnet rinner ut på golvet eller när baknavet på racercykeln orsakar dödtramp.

Faktum är, betygar flera i gruppen, att man som ingenjör lätt och ofta drabbas av tunnelseende. Man ser bara problemen genom de egna professionella glasögonen.

Detta duger inte när PBL, problembaserat lärande, ska ge studenterna insikter i lagarbete, en vink om vilken verklighet som råder utanför den trygga och ordnade högskolemiljön. Traditionellt har kurserna staplat ovanpå varandra. Studenterna på de tre ingenjörsprogrammen har gått igenom föreläsning-inlärning-tenta, om och om igen till utbildningens slut med examensarbete.

Samarbete gäller

När de sedan kommer ut i arbetslivet upptäcker de att problemen som skall lösas kommer huller om buller och att lösningen ofta innebär samarbete med andra yrkesgrupper. Då gäller det att kunna göra sig förstådd trots att man rör sig inne på sitt specialområde.

Verkligheten på programmet har alltså lyst med sin frånvaro och i regel har man kommit ut på arbetsmarknaden med stora erfarenheter och kunskaper om ett litet område.

Lägg därtill att söktrycket på de tre utbildningarna inte varit alltför hårt.

Problembaserat

Där föddes idén till den integrerade ingenjörsutbildningen. I stället för att ge en A-kurs följt av en B-kurs och så vidare, arbetar studenterna i alla ingenjörsprogrammen med hela projekt tillsammans. Det kallas PBL, problembaserat lärande, och är inte alltför vanligt i högskolevärden.

– Innan vi startade det här gjorde vi studiebesök vid Åbo Akademi och i Danmark. Vi plockade ut vissa delar därifrån och satte samman till en egen variant, berättar Åsa Morberg som tillsammans med gästprofessorn i didaktik Christina Gustafsson varit bollplank för gruppen.

Christina betonar att Åsa och hon själva inte utformat kursen.

– Bollen har hela tiden legat hos deltagarna. Vi har inte serverat några färdiga recept utan oftast fungerat som bollplank. Det är faktiskt så att även vi har fått anledning då och då att ifrågasätt eller testa egna kunskaper.

Eget koncept

Tillsammans har man arbetat fram ett koncept till hur utbildningen på programmen ska utformas. Till exempel har man sett goda resultat av att skapa mindre grupprum.

– Studenterna jobbar fyra eller fem i grupp och varje grupp har sitt eget lilla rum där de kan känna sig hemma och trygga även om vissa labbar måste utföras på andra håll, säger Hans Sellén som liksom Ulf Larsson undervisar i energi- och maskinteknik.

Grupprummen är visserligen bara avdelade med flyttbara skärmar men ger ändå en känsla av en egen plats. De finns i Jadwigahallen, en större hall som tidigare fungerade som laboratorium för kart- och mätningsingenjörerna, och är tolv till antalet.

– Grupprummen har ett symbolvärde då studenterna hamnar i fokus. Det är inte de som flyttar sig efter läraren utan tvärtom, säger Åsa Morberg.

Ställer högre krav

Den nya utbildningsformen ställer inte bara högre krav på lärarna. Även studenterna behöver fler färdigheter för att fungera i grupperna. Ett tag var man oroliga för om man ställt ambitionerna alltför högt.

– Det krävs till exempel att man ska kunna kommunicera på olika sätt, skriva rapporter, kunna muntlig framställning, behärska annan informationsteknik och kunna samarbeta, säger Stefan Eriksson som har varit en av de drivande i den elvahövdade ingenjörslärargruppen.

Oron har visat sig vara ogrundad och studenterna har spontant gett ett positivt gensvar.

Hans Sellén berättar om ytterligare än enkel ändring som visat sig positiv.

– Matten har tidigare visat sig vara svår för en del. Genom att flytta den till andra terminen, har det blivit lättare för dessa studenter att gå ut första terminen med fulla poäng. Det ger en bättre start på studierna.

Nya examinationsformer

Helt och hållet har inte pedagogerna Åsa Morberg och Christina Gustafsson lämnat initiativet till deltagarna. När Högaktuellt lämnar dagens seminarium går de in på olika typer av examinationer. De betonar två synsätt.

– Dels kan man se dem som en kontroll att studenten tillgodogjort sig kunskaperna. Men man kan också se dem som ytterligare en inlärningsfunktion.

I det senare fallet öppnas flera nya möjligheter. Studenterna kan själva få rätta sina tentor och kanske förklara för handledaren varför han/hon svarat felaktigt tidigare men nu lärt om. Man kan vidare låta studenterna själva författa proven, utföra dem som ett rollspel eller göra en hemtentamen där studenterna får använda vilka hjälpmedel som helst.

Att de senare varianterna inte varit vanliga inom ingenjörsutbildningarna är väl överflödigt att nämna.

Ove Wall

Högskoleverket:

Högskolan i Gävle har flest studenter från arbetarhem

Om det inte hade funnits någon social snedrekrytering till högskolan skulle var tredje student ha arbetarbakgrund. Men i dag kommer endast var fjärde student från arbetarhem. Högst andel studenter med arbetarbakgrund har Högskolan i Gävle – 35 procent. På Handelshögskolan i Stockholm har bara 6 procent arbetarbakgrund. Det visar en ny analys från Högskoleverket.

24 procent av alla som började studera vid högskolor och universitet läsåret 2003/2004 hade arbetarbakgrund. Det kan jämföras med 34 procent av hela befolkningen. Vägen till en jämn social fördelning bland studenterna är alltså fortfarande lång.

Andelen studenter med arbetarbakgrund har dock ökat stadigt de senaste tio åren. Läsåret 1993/1994 kom endast 19 procent av högskolenybörjarna från arbetarhem.

Skillnaderna mellan svenska högskolor och universitet är påfallande stor. Handelshögskolan i Stockholm står i en klass för sig när det gäller social snedrekrytering. Endast 6 procent av studenterna har arbetarbakgrund.

På tio år har andelen endast ökat med någon procentenhet. Även de stora universiteten i Lund, Uppsala, Göteborg och Stockholm har en relativt låg andel studenter från arbetarhem, mellan 16 och 20 procent.

Fler på mindre högskolor

Högskolor i mindre städer samt de nya universiteten rekryterar däremot fler studenter från arbetarhem. Vid många av dessa lärosäten har dessutom den andelen ökat kraftigt under de senaste tio åren.

Bakgrund styr utbildning

Skillnaden mellan högskolorna beror bland annat på var i landet de ligger och vilka utbildningar de erbjuder. Ungdomar från de övre sociala skikten väljer oftare långa prestigefyllda utbildningar vid de stora universiteten, till exempel läkarutbildningen, arkitektutbildningen och juristutbildningen.

Få med arbetarbakgrund läser dessa utbildningar. De väljer i stället att utbilda sig till lärare, socionom, sjuksköterska och högskoleingenjör – utbildningar som står för en stor del av utbildningsutbudet vid de mindre och medelstora högskolorna.

En annan faktor som spelar in är vilken bakgrund befolkningen har i det område som högskolan rekryterar studenterna ifrån. I Stockholmsområdet finns det till exempel färre med arbetarbakgrund jämfört med övriga landet.

Om man tar hänsyn till den sociala sammansättningen i högskolornas upptagningsområde hamnar Lärarhögskolan i Stockholm bäst i jämförelse. Även Södertörn, Malmö högskola och Stockholms universitet kommer något högre i rangordningen än när man bara ser till andelen studenter med arbetarbakgrund.

Läs analysen på http://www.hsv.se .

För mer information kontakta Stig Forneng på HSV, tfn 08-563 087 75.

Obönhörlig pensionering vid 60 i Sydafrika

Under nästan tre år har institutionen för Ekonomi haft lärar- och studentutbyten med The University of KwaZulu Natal i Sydafrika. Till nästa läsår har man fått Linnaeus-Palmepengar för två lärarutbyten och två studentutbyten till varje universitet.

Även om de kulturella skillnaderna är avsevärda mellan Gävle och Sydafrika, finns stor vänskap och nyfikenhet. Det har det snart treåriga samarbetet mellan Högskolan i Gävle och KwaZulu University i Pietermaritzburg visat.

Maria Fregidou-Malama är en av utbyteslärarna från HiG. Samtidigt som hon upplevt stor gästfrihet och fått många intressanta upplevelser anser hon att man gör gott i att stanna inom hus efter mörkrets inbrott.

I år har institutionen genomfört två lärarutbyten. Till School of Management, University of KwaZulu Natal, Pietermaritzburg Campus, åkte Maria Fregidou-Malama och därifrån kom Lisa Garden. Fyra studenter har samtidigt fått byta plats. Två härifrån och två därifrån.

Samarbetet har utvecklats mellan institutionerna och studenterna från bägge länderna har genomfört studierna framgångsrikt, trots smärre problem.

– Ett är språket. I området finns elva officiella språk, visserligen gäller engelska på universitetet men den är inte alltid så lätt att förstå. Mer än universitet

Maria betraktar detta års samarbete som intressantare och mer givande än tidigare år. Inte minst på grund av att kontakter redan fanns där. Det gav fler möjligheter till utflykter som inte direkt berörde universitetet.

– Bland annat fick jag möjlighet att besöka områden där regeringen satsar på att bygga bostäder till den svarta befolkningen och jag besökte även området där tyska ättlingar bor, kallat New Germany. Det såg verkligen ut som Tyskland. Men jag reste även genom områden med stor fattigdom. Och hamnstaden Durban var den plats dit asiatiska slavar fraktades under artonhundratalet. Det har gjort Durban College befolkas av en stor andel slavättlingar.

Skapat intresse

Många av dessa erfarenheter diskuterades med en kollega, professor Charles O'neil, som också gärna guidade Maria runt.

– Han har själv bott och forskat på Irland i två år och känner därför till förhållandena i Europa. Med honom kunde jag diskutera undervisning, utbildningsfrågor, som skiljer sig mycket från den svenska modellen, och även situationen i landet som helhet.

– Det är väldigt roligt att se vilket intresse utbytena skapat. Folk där nere vill gärna lära sig mer om Sverige och på institutionen för ekonomi väntar mina kollegor nästa besök från Sydafrika. Det är kanske överflödigt att skriva att studenterna i Pietermaritzburg är mycket intresserade att komma till Sverige. De tycker att det är fantastiskt att vår utbildning är öppen för alla och att inga enskilda behöver betala.

Även lärare har visat stort intresse för att få komma till Gävle.

Inte bara ekonomi

Vid utbyten av det här slaget handlar det inte bara om den professionella gärningen. Vistelsen utomlands ger mängder av tillfällen att knyta även andra kontakter. Till exempel har Maria gjort det med kolleger på Institution of Visual Arts som, säger hon, varit till mycket stor hjälp när det gällt att lära sig mer om den sydafrikanska kulturen.

– Detta år fick jag möjlighet att delta i en internationell konferens om "Dress In Southern Africa" som gav både bra kontakter med forskare från andra delar av världen och sydafrikanska konstnärer. Jag fick inbjudan att besöka The Vukani Museum, ett museum som den svenske missionären och prästen Kjell Löfroth grundade då han köpte och gav som gåva till zulufolket två tusen korghantverk och på så sätt startade museet. Hantverkarna får även i dag fortsätta att jobba med kvalitetsproduktion.

Starta kooperativ

Justice and Women, JAW, fick också besök av Maria, en organisation som hjälper misshandlade kvinnor att få rätt i domstol mot män som till exempel inte betalar underhåll för sina barn.

– Då de tillsammans med några av kvinnorna försöker att starta ett kooperativ höll jag en föreläsning om kooperativ. I samband med detta träffade jag en forskare som ägnar sig åt just kooperativ samt små företag för kvinnor. Tillsammans ska vi söka medel för att följa utvecklingen av kooperativet.

Aidskatastrof

Maria har också hunnit se baksidor.

– Något som chockat mig är att se vilka katastrofer för barn och familjer som aids ställt till med. Zulu är det mest drabbade området i landet. Kriminaliteten är också utbredd och man gör gott i att stanna inomhus under dygnets mörka timmar. Det är svårt att ta sig någonstans om man inte har bekanta som kan ställa upp och skjutsa med bil. Och under dygnets mörka timmar gör man gott i stanna inomhus.

Inga pensionärer

Medan vi i Sverige vill att lärare ska fortsätta att arbeta efter pensionsåldern, är det tvärtom i Sydafrika.

– Där tvingas man att pensionera sig vid 60. De vita lärarna och studenterna tror sig inte heller ha en chans att avancera då The Affirmative Aktion, stipulerar att svarta kvinnor och män ska komma i första hand vid rekrytering till lärartjänsterna.

Dyrt besöka biblioteket

För våra studenter på plats finns också vissa problem. Ett är språket. En möjlighet att lösa detta vore att ge internationella studenter längre tid för tentamensskrivning. Men det ville inte internationella sekretariatet vid universitetet.

– Svaret blev bestämt nej. Man sade sig utgå från att alla studenter ska studera på samma villkor.

Ytterligare ett problem är att man vill att studenterna ska betala för att kunna utnyttja bibliotek och Internet. Det är inte billigt. 120 amerikanska dollar per månad vill man ha av studenterna. Det görs dock från inte bara HiG:s sida ansträngningar för att rätta till detta förhållande. Trots att avgiften gäller alla studenter, fanns det många lärare som inte kände till att den fanns.

Starka band

Ändå är Maria Fregidou-Malamas huvudsakliga intryck av utbytena positiva.

– Där råder en mycket positiv syn på svenska och skandinaviska missionärer vilka betytt mycket för de starka banden som finns mellan länderna. Även Sverige som land är mycket uppskattat vilket gör att man känner sig väldigt välkommen. Det ökar även lusten att kunna ge något tillbaka, att engagera sig mer i landets situation.

Maria har hållit kontakt med svenska myndigheter i Sydafrika, både ambassaden och The Swedish Trade Office och hon hoppas att kontakterna skall hjälpa henne i sina försök att skapa kontakter med svenska företag i Sydafrika för forskningssamarbete i framtiden, och samarbete speciellt när det gäller utveckling av kooperativa företag, även det ett slags mission.

Ove Wall

Marycelina H. Msuya:

"Välkomna till Tanzania!"

Vad sägs om attarbetasom lärare i Tanzania några månader? Möjligheten finns, om du är lärare på sjuksköterskeprogrammet.

Marycelina H. Msuya besökte flera institutioner i Sverige vid besöket för att få till stånd utbyten av lärare och studenter. Universitetet ligger vid foten av Kilimanjaro.

I slutet av september besökte Marycelina H. Msuya (bilden), prefekt vid Faculty of Nursing vid Kilimanjaro Christian Medical College i Tanzania Högskolan i Gävle för att försöka locka intresserade lärare till utbyte.

Pengar från utbytesprogrammet Linnaeus-Palme för förberedelser har redan beviljats.

Utbildade sjuksköterskor har en mycket kort historia i Tanzania. Utbildningen startade inte förrän på 1960-talet och har därefter utvecklats starkt under de två följande decennierna. Det tanzaniska skolsystemet gör att studenterna är påfallande unga när de börjar utbildningen, 18–20 år.

– Vi väntar oss 25 studenter i år. Men ett problem är att alla studenter betalar för utbildningen och ibland behöver de hitta sponsorer för att ha råd.

Det råder lärarbrist i exempelvis biologi och kemi, varför den lärarkategorin är mer än välkomna.

Owl

Fråga mäklaren – live

För tredje gången bjuds studenter och allmänheten (dit även lärare räknas) in till information om rättigheter och skyldigheter i samband med bostadsaffärer.
– Det finns ofta många frågetecken som behöver rätas ut när man skaffar bostad, säger Maj-Britt Lundberg som håller i evenemanget.

Maj-Britt är lärare på Fastighetsmäklarprogrammet, inom området fastighetsförmedling, och ser detta som ett trevligt sätt att få folk utifrån att besöka Högskolan och dess lokaler. Blivande säljare och köpare är förstås särskilt välkomna att diskutera funderingar och problem inför sitt livs kanske största affär.

På plats finns branschfolk, förutom fastighetsmäklare från Skandiamäklarna så är Nordea representerad då det handlar om lånelöfte och boendekalkyler samt eventuellt sparande. Maj-Britt lovar att även försöka engagera ett besiktningsföretag.

Den andra november är bokad. Tiden är mellan 18.00 och 20.00 i sal 99:132, källaren i Freja.

Marie Bliding

"Gick om fyran" – forskare lärde sig massor

Hon lovade ingen lösning på problemet mobbning. Tvärtom hävdade hon att hon skulle göra det hela en aning mer komplicerat. Marie Bliding har forskat om skolan som en relationsarena och kommit till otrevliga slutsatser.

Mycket välbesökt blev Marie Blidings föreläsning om inneslutning och uteslutning.
Marie gick som forskare om fjärde årskursen i grundskolan. Förutom att hon upptäckte att det var mycket hon inte kunde, hittade hon en mycket mer komplex förklaring till mobbning än vad som vanligen ligger till grund för skolornas mobbningspolicyer och handlingsplaner.

Mobbning var länge, och är fortfarande, definierat som ett socialt problem av psykologisk art mellan två personer. Men, säger Marie Bliding som doktorerat på ämnet hur inneslutande och uteslutande bland skolelever fungerar, det är mycket mer komplext än så. Och detta betyder sannolikt att skolornas planer och policyer mot mobbning inte kommer att blir någonting annat än just planer och policyer.

Oroväckande

Vid ett mycket välbesökt seminarium, arrangerat av HiG, Gävle kommun och Brottsförebyggarna i Gävle, BIG, berättade hon om sina iakttagelser och de i något fall mycket obekväma och oroväckande slutsatser hennes avhandling presenterade för henne.

Marie Bliding ville inte göra ytterligare en enkätundersökning när hon motvilligt gav sig i kast med ämnet. Alternativet för henne blev att tillbringa ett läsår i en fjärdeklass som observerande forskare. En mycket märklig tid då hon omkring tre dagar i veckan under ett helt läsår i en skolsal full med elever inte hjälpte till med någonting. Som observatör kunde hon inte påverka objekten för sina observationer. Av samma anledning besökte hon heller inte personalrummet förrän sista dagen.

– Men jag forskade inte om mobbning, slår hon fast. Jag forskade om skolan som en social arena.

– I skolan sker hela tiden ett lärande. Men inte bara i att läsa, skriva och räkna utan även i samspel med andra, ett lärande som sker barnen emellan är minst lika viktigt.

Skolan sorterar

Hon beskriver skolan som en plats där sortering av elever hela tiden fortgår.

– Eleverna delas in i grupper, efter ålder, kön, bostadsområde eller efter kunskapsnivå eller annat. I regel är det läraren som bestämmer gruppernas utseende för att få en hanterbar organisation.

Sådant arbete har även eleverna för sig i sitt sociala liv i klassrum, på skolgårdar och på fritiden. Man sorterar sina kamrater och bekanta för att göra klar sin egen position till andra. Hur det rent praktiskt går till visade Marie Bliding flera exempel på, utskrivna samtal mellan barnen i klassen som tydligt visar ett spel med stor dramaturgi under vilket man innesluter sig själv och andra i en social grupp samtidigt som man utesluter sig själv och andra i samma sällskap.

– Man kan ju inte vara bästis eller kompis med alla andra. Det är barnens relationsarbete och de har alltid en förklaring till varför vissa inte passar in. ”Markus är ju så trög”. Eller ”Lina är ju ett år yngre än oss”.

Skapar verktyg

Likheterna med skolans organiserande är slående. Och de verktyg som barnen använde för att inne- eller utesluta vissa likaså. ”Mamma säger att jag bara får ha två kompisar hemma” är ett exempel på där ”mamma” är verktyget. Regler i sport eller lekar kan vara ett annat.

Vid sammanställningen av det digra materialet såg även Marie Bliding själv att hon vid ett tillfälle varit ett sådant verktyg för uteslutning.

– Jag råkade inte i situationer där jag inte kunde ingripa utan att äventyra forskningen. Så i vissa delar kan man fråga sig om studien var etiskt försvarbar och jag ifrågasätter fortfarande mitt handlande i vissa situationer.

Relationsprojekt

Även läraren kan bli detta verktyg. Till exempel när denne ska redogöra för en uppgift och blir avbruten av frågan om man får välja vem man ska jobba ihop med.

– Då kan läraren blir irriterad och fräsa ”nej, du ska jobba ihop med den som du sitter bredvid” – som alltså blir en bestraffning.

Marie Bliding väljer begreppet relationsprojekt för att beskriva vad barnen arbetar med.

– Kan det vara så att det här relationsprojekt, som vi vill att barnen ska hålla på med, även innebär eller kräver en uteslutning av vissa? Då blir det hela mycket mer komplext och svårt att hantera.

– Inneslutning och uteslutning är två olika sidor av samma sak, av barnens relationsarbete. Jag är ännu mer osäker på vad mobbning egentligen är efter detta. Men när skolornas policyer grundar sig på beskrivningen att mobbning är ett psykologiskt problem mellan två individer kanske de missar något.

Ove Wall

"Om vilja och tilltro"

Läsebok för skolor

Det finns en del att göra för jämställdheten i skolorna i länet. Det visar den bok som avslutar projektet Equal.

Boken består av intervjuer med sex personer som ingått i jämställdhetsprojekt på en gymnasieskola i Hofors och är skriven av journalisten Tetha Åhs.

Det var skolans dåvarande rektor Per Jerfström som initierade det hela. Han hade erfarenhet från såväl försvaret som industrin men begränsad kunskap om jämställdhet när han accepterade erbjudandet om pilotprojekt.

I boken beskriver han den omtumlande fortsättningen och överraskande insikter om sina egna och andra inövade eller ärvda tankemönster.

Ytterligare fem personer kommer till tals i intervjuer, arbetsledare och lärare. Även dessa vittnar om konflikter och känslostormar, inte minst då styrgruppens idéer om jämställdhet skulle implementeras i vardagen.

Meningen är att boken ska ligga till grund för skolornas jämställdhetsarbete i alla länets skolor.

Klubbat i nämnderna

Vid NT-nämndens sammanträde 22 september behandlades bland annat följande ärenden:

- Försöksverksamhet med ett gemensamt Forskarutbildningsråd inom Naturvetenskap och Teknik (FUNT) mellan HiG och Högskolan Dalarna samt utlysning av Linné-medel
- Ny utbildningsplan för Datavetenskapliga programmet
- Inslag av entreprenörskap i utbildningsprogrammen
- En beredningsgrupp för Bolognafrågor tillsattes
- Arbetet med ECTS-försöksverksamhet

Nästa sammanträde hålls **25 oktober** med huvudpunkten fördelning av medel för forskning och forskarutbildning budgetåret 2006.

Protokoll med mera finner ni på http://www.hig.se/organisation/utbildningschef/programkansliet/NT-namnden/NT-namnden.htm .

Frågor kring nämndens arbete besvaras av ordförande Bahram Moshfegh eller nämndsekreterare Kjell Ekström.

Vid HS-nämndens ordinarie sammanträde den 20 september behandlades bland annat följande ärenden:

- HS-nämndens kvalitetsarbete vars fokus nu ligger på handledning av C- och D-uppsatser. En enkätundersökning om detta har genomförts.
- Nämnden beslutade att rekommendera Rektor att inrätta magisterrätt i vårdvetenskap.
- En beredningsgrupp för Bolognafrågor utsågs för att bland annat arbeta med beredning, samordning och initiering av Bolognautvecklingsarbete.
- Med anledning av att Svante Brunåker har förordnats som t.f. prefekt för E-inst, till dess att en ny ordinarie prefekt är på plats vid årsskiftet, kommer nämndens vice ordförande, Peter Gill, att leda arbetet med att bereda och besluta om fördelning av forskningsmedel för 2006.

Vid nästa sammanträde, **27 oktober**, behandlas frågan om medel för forskning och forskarutbildning. Handlingar till novembersammanträdet skall vara nämndens sekreterare tillhanda senast 8 november.

Protokoll med mera finner ni på http://www.hig.se/forskning/FoN.htm

Frågor kring nämndens arbete besvaras av ordförande, Svante Brunåker, eller sekreteraren Björn Karlsson.

Seminarium

Utvecklingspsykologiska aspekter på svårigheter med läsning

Föreläsare: Åke Olofsson
Datum: tisdag 6 december
Tid: 10.00-12.00
Plats: 51:216

Läsning är ett i hög grad kulturellt fenomen men liksom alla andra språkliga aktiviteter kan läsutvecklingen också beskrivas som en interaktion mellan socio-kulturell miljö och individrelaterade biologiska faktorer.

Seminariet beskriver några trender och fynd från de senaste 20 årens läsforskning och berör såväl forskning om förskolebarn och läsutvecklingens tidiga faser som naturen hos vuxnas lässvårigheter och dessas konsekvenser.

Aspekter av människans kognitiva arkitektur – såsom skillnaden mellan autonoma parallella processer och medvetna analytiska processer – diskuteras och relateras till läsforskning på både ett generellt plan och på några mycket konkreta områden.

Åke Olofsson använder ett flertal konkreta exempel – till exempel skrift av Sveriges konung.

Välkomna!

B
SVERIGE
Porto betalt

Mer eller mindre offentligt...

25/10, Valhall, 17.00 – 19.00. Mattias Klum, en av världens främsta naturfotografer.
Mattias Klums bilder publicerades i National Geographic Magazine första gången 1997. Sedan dess har han mottagit en mängd utmärkelser.

Biljetterna är gratis och hämtas i studentreceptionen. Arrangörer är Drivhuset, studentkåren, internationella sekretariatet, jämställdhetsrådet och Kontakttorget.

Evenemanget riktar sig till studenter och personal.

30/11, Valhalls foajé, 18.30. Se nedan.

Kontroversiellt?

"South Africa via Dolorosa", eller svenskare "Smärtornas väg", heter den fotoutställning som har vernissage utanför Valhall 30 november klockan 18.30.

Femton stora bilder av aidsdrabbade, utan sentimentalitet, med kommentarer, allt av konstnären Elisabeth Ohlsson Wallien (som även gjorde den omtalade utställningen Ecce Homo). Kören Forum Fantasia sjunger och glögg, ost och pepparkakor så långt lagret räcker. Utställningen pågår under en vecka hälsar Studenthälsan och -prästen Per Johansson.

800025410

Och vinnare är...

Maria Edeskog tag emot bucklan av rektor Leif Svensson som fick en t-shirt för sin utmanarinsats.

... Hälsopedagogerna, som vanligt.

Rektorskampens fjärde säsong avgjordes i slutet av september med gott deltagande. Gratiskorvarna smakade extra gott och pokalen överlämnades till Maria Edeskog. Hälsopedagogerna får nu behålla vandringspriset, en ny buckla inköps till kommande drabbningar i vår.

baktanke

Fujitsu har uppfunnit en ny typ av glödlampa. När lampan går sönder, skickar den en signal till en server på internet som i sin tur skickar ett sms till lampägarens mobil med upplysningen att lampan måste bytas.

Ett annat sätt är att ta sig en funderare på varför tangentbordet plötsligt blev så mörkt.

Nörden är uppfinningarnas moder

Överraskad gäst

När Marycelina H. Msuya från Tanzania, se sidan ..., besökte Gävle och HiG, ville Kristina Haesert minnas att hon läst någonstans (i denna tidning, reds anm) att utbildningschefen Karl-Erik Westergren arbetat i Afrika för länge sedan. Hon ordnade ett sammanträffande.

När den afrikanska prefekten träffade Karl-Erik hälsade han henne på swahili. Kanske inte helt ovanligt men trevligt att säga "hej" eller "goddag" på gästens språk.

När han sedan fortsatte att konversera henne på samma språk förändrades henne ansiktsuttryck.

Hon kunde ju inte veta att Karl-Erik lärt sig hennes modersmål som Röda korsarbetare.

Slogantävling

Alla medarbetare och studenter är välkomna att tävla om 5 000 kronorspriset genom att skapa en ny slogan för HiG.

Uppgiften är att skapa en slogan som tillsammans med HiG:s logotyp ska vara vårt signum och epitet. En fåordig men kärnfull sentens som får HiG att stanna längre i sinnet och minnet, som får HiG att verka som det goda alternativet, som ... tja, nu får ni tänka själva.

Såväl studenter som medarbetare får delta i tävlingen. De förra lämnar sina förslag på *http://www.hig.se/studadm/studrek/slogantavling/slogantavling.html* (utan bindestreck), de senare på Blackboard. Senast 30 november.